
WERKLOOS? SCHULDEN? DURF HULP TE VRAGEN

Geen toeristen, geen culturele festivals en vliegen op Schiphol ligt grotendeels stil: de corona-crisis treft de Amsterdamse economie harder dan de rest van het land. Een kwart tot een half miljoen banen in Amsterdam en omstreken staat op de tocht. Werkloosheid, armoede en schulden. Wat vinden experts en welke tips geven zij? Tekst Robin Uitham Beeld Sake Rijpkema

Alleen al in april daalde het aantal mensen dat betaald werk heeft landelijk met 160.000 naar 8,9 miljoen. Zo'n terugval in een maand heeft het CBS niet eerder gezien sinds 2003, toen het bureau deze cijfers begon bij te houden.

Maar door de crisis is er ook veel verborgen werkloosheid. Begin maart werkten we gemiddeld nog 33 uur per week, eind april was dat 28,5 uur: 13 procent minder. "Een historische daling", noemt het Centraal Planbureau dit. Vooral in de horeca, de detailhandel, vervoer en cultuur daalde het aantal gewerkte uren. Met name zzp'ers en vrouwen kregen minder werk.

En veel mensen hebben hun baan nog niet verloren omdat de overheid via een tijdelijke noodmaatregel, de NOW-regeling, bedrijven steun geeft. Ondernemers kunnen de loonkosten deels terugkrijgen. Een voorwaarde was dat die bedrijven hun werknemers niet ontslaan om bedrijfseconomische redenen. Per juni heeft het kabinet voor 13 miljard het noodpakket aan steunmaatregelen voor ondernemers en werkenden verlengd tot oktober. De ontslagboete zou eerst vervallen. Maar die blijft: bedrijven die meer dan twintig mensen willen ontslaan, moeten dit eerst voorleggen aan de bonden. FNV-voorzitter Han Busker: 'Met het pakket worden er weer miljarden uitgetrokken om banen en inkomens te behouden voor alle werknemers.'

De gevolgen van de crisis voor de economie in Amsterdam zijn groot. Elke maand dat de crisis voortduurt, kost de regio 1,6 miljard euro, berekende SEO Economisch Onderzoek.

De crisis heeft grote sociale gevolgen. Groepen die het al moeilijk hadden, zoals de half miljoen arme gezinnen en de daklozen, worden hard geraakt, maar ook zijn er nu nieuwe kwetsbare groepen als jongeren, zzp'ers en flexwerkers, concludeerde de Tijdelijke Werkgroep Sociale Impact. Die werkgroep, onder leiding van burgemeester Femke Halsema, adviseert het kabinet. Voor veel mensen is het bestaan onzeker geworden en dreigen financiële problemen, aldus de werkgroep. Dat kan leiden tot stress, huiselijk geweld of dakloosheid. De werkgroep pleit voor vroegtijdige hulp, verruiming van het kwijtscheldingsbeleid en een brede aanpak van schulden. Ook moet werk met behoud van uitkering eventueel mogelijk zijn.

Schuldenlector Nadja Jungmann: “We hebben alerte huisartsen en leraren nodig”

Het aantal schuldhulpaanvragen gaat absoluut toenemen, zegt Nadja Jungmann, schuldenlector bij Hogeschool Utrecht. “Mijn grootste zorg is: zijn we in staat die grote groep aanvragers straks op te vangen. Voor een deel van de mensen is het een oplossing als je de schuldenlast kwijtscheldt, maar voor diegenen die te hoge lasten hebben in relatie tot hun inkomen, kan schuldhulpverlening ook niet het verschil maken. Voor de groep die een ontoereikend inkomen heeft voor de vaste lasten, zal een aanvullende compensatie moeten komen. We moeten voorkomen dat deze groep op straat terecht komt.” Bij de Tweede Kamer liggen diverse wetsvoorstellen om de aanpak van schulden te verbeteren, die prioriteit moeten krijgen, zegt ze. Zo ligt er een wetsvoorstel waarbij schuldhulpverleners direct inzage krijgen in databestanden zodat de cliënt niet zelf alle informatie hoeft te verzamelen. Daarnaast regelt het wetsvoorstel dat de gemeente mensen bij twee achterstallige vaste lasten, actief moet opzoeken. Een ander voorstel is dat deurwaarders niet meer beslag op alle goederen mogen doen. En tot slot, als een deurwaarder langskomt, moet eenvoudiger

worden berekend welk bedrag iemand nog mag overhouden. “Dat moet voorkomen dat mensen te weinig geld over hebben om van te leven, wat nu gebeurt.” Het kabinet wil per januari

vroegsignalering en data opvragen mogelijk maken door de wetsvoorstellen aan te merken als spoedwetsvoorstellen, zegt ze. “Voor iedereen bij wie de lasten passen in zijn budget, is dit een oplossing.”

De nieuwe noodwetgeving, die met spoed gaat worden behandeld, is een beloftevolle stap, zegt ze. “We hebben nu geen tijd om te treuzelen, we maken ons ook zorgen om de groep nieuwe schuldenaren, we weten niet hoe groot die groep is.”

“Er moeten meer schuldhulpverleners bij komen. Daar moet ook geld voor komen. Voor coronatijd was er al een te grote groep die niet uit de problemen kwam. Huisartsen moeten schuldproblemen bij mensen meer gaan signaleren. Schuldhulpverleners kunnen het niet alleen. We hebben alerte artsen, alerte leraren en alerte werkgevers nodig.”

“Al voor de corona-crisis had 1 op de 5 mensen een betalingsachterstand, en dat was in economische voorspoed. Meer dan een miljoen mensen had niet een buffer om gewone tegenslagen op te vangen. We weten niet hoe groot de problematiek nu zal worden, de tijd zal het leren.”

Rutger Groot Wassink, wethouder Sociale Zaken Amsterdam: “Sommige sectoren zitten te springen om mensen”

Hoe bereidt de gemeente zich voor op de werkloosheidsgolf? “De situatie is ongekend en vraagt om ongekende samenwerking met alle partijen in de arbeidsmarktregio. De beste oplossing is mensen waar mogelijk aan het werk te houden. Als dat niet in hun huidige werk of sector kan, dan in een sector waar wel werk is.” *De FNV pleit voor een tijdelijke verlenging van mensen van wie de ww afloopt, zodat niet nog meer mensen in de bijstand terechtkomen.* “Geen slechte gedachte. Maar nog liever zie ik dat mensen al voor of tijdens hun ww actief worden begeleid naar ander werk, desnoods in een andere sector. Er zijn immers ook sectoren die nu staan te springen om mensen. Denk aan logistiek, distributie, supermarkten, zorg. Daarom hebben we deze maand met de regiogemeenten, werkgevers, UWV en private partijen de handen in

een geslagen om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt snel te matchen.”

Deze maand opent een Regionaal Werkcentrum dat werkgevers die geen werk meer hebben voor hun personeel verbindt met werkgevers

die juist hard op zoek zijn naar krachten. “Zodat mensen aan het werk blijven en het vaak vitale werk door kan blijven gaan. Daarnaast zijn we een samenwerking met UWV aangegaan om mensen vanuit de ww intensief naar werk te begeleiden.”

TEST WELK WERK BIJ JE PAST

Ben je je werk kwijt en zoek je ander werk? Amsterdam heeft sinds kort een gratis digitale Paskamer. Daar kun je testen welk werk op basis van je persoonlijke vaardigheden bij je past. Werkzoekenden die een profiel opstellen in de Paskamer, krijgen inzicht in hun vaardigheden en informatie over beroepen die daarbij passen. De Paskamer is een initiatief van House of Skills, een samenwerkingsverband met onder meer de gemeente en het UWV. depaskamer.houseofskillsregioamsterdam.nl

Armoede-lector Roeland van Geuns: “Nu nadenken over ander uitkeringsysteem”

“Ik ben over de nabije toekomst somber. Maar een beperkt deel van de werknemers in getroffen sectoren kan nu weer aan het werk, het komend half jaar gaan we de werkloosheid veel sterker zien oplopen. De steunmaatregelen zullen niet oneindig doorlopen. De eerste slachtoffers zijn de mensen die geen lange ww-periode hebben opgebouwd. Die komen eind dit jaar in de bijstand terecht. De groei van de bijstand gaat de komende tijd versnellen.”

“Ja, ik noemde vorig jaar het grote aantal (flex) werknenden met een onzeker inkomen in de hoofdstad een tikkende tijdbom. Soms vind ik het leuk om gelijk te krijgen, soms niet. We zien inderdaad alleen al aan het aantal van ruim 40.000 Tozo-aanvragers dat het huidige systeem van de arbeidsmarkt hiervoor verantwoordelijk is. En dan zijn er ook nog subsec-

toren waar nep-zelfstandigen nog niet eens worden getroffen, zoals de pakketbezorging. Daar is zelfs meer werk nu, gelukkig.”

“Of de gemeente die toeloop van hulpvragen aankan, hangt ervan af of de gemeente de ruimte krijgt om bij de toekenning van uitkeringen minder strak en vooruit te controleren. Als de gemeente die ruimte niet krijgt van het rijk en iedere aanvraag volledig moet toetsen, dan duurt het langer voordat mensen een uitkering krijgen toegekend. We weten: als er een gat valt tussen twee inkomens, komen mensen in geldproblemen. De gemeente moet die vrijheid krijgen. Ik ben het eens met Femke Halsema die onlangs zei: geef mensen een gegarandeerd bestaanminimum, verstrek dat als ze zich melden, en ga achteraf pas inkomens verrekenen. Geef ze vooral de zekerheid dat ze hun vaste lasten kunnen betalen, dat is ook belangrijk voor alle dienstverleners zoals de woningcorporatie, de zorgverzekeraar.”

“De gemeente moet armoederegelingen vind-

MIJNTJE JANSSEN STEENBERG (45), ZZP'ER

“Ik ben sinds 2010 reisleader van fietsvakanties. Met mijn gasten fiets ik in Nederland, maar ook bijvoorbeeld in Frankrijk van Parijs naar Reims. Het reisschema ligt vast, maar ik heb de vrijheid om zelf de excursies en de stadswandelingen te bedenken. Mijn gasten zijn natuurmensen van boven de zestig uit vooral Duitsland, Frankrijk, Italië, Canada en de Verenigde Staten.

Ik werk voor drie touroperators maar sinds de coronacrisis zijn er veel annuleringen of zijn boekingen doorgeschoven naar het najaar of zelfs volgend jaar. Fietsvakanties waren door de corona-maatregelen tot 1 juni toch al niet meer mogelijk. Sinds deze maand geldt de anderhalvemeter-afstand-vakantie. Bij een fiets-vaarreis is er eenrichtingsverkeer op de boot en zijn de hutten om en om bezet en gaan de gasten in twee shifts eten. En we gaan met minder mensen per groep op reis.

Ik heb de afgelopen maanden gebruik gemaakt van de Tozo-regeling voor zelfstandig ondernemers, want door de crisis raakte ik in een klap al mijn inkomsten kwijt. Gelukkig hoef ik geen gebruik te maken van de nieuwe re-

geling omdat ik een plan B heb bedacht. Ik word verzorger van de moeder van een vriendin en daar ga ik mee verdienen en ik verwacht dat een aantal fietsreizen deze zomer toch nog door kan gaan. Maar ik zal er dit jaar met mijn inkomen wel op achteruit gaan, want ik moet het hebben van het hoogseizoen en dat loopt van april tot en met september.

Ook ben ik bezig met het opzetten van een eigen reisbureau, *Mythical Journeys*, gespecialiseerd in reizen naar oude Europese beschavingen. Dat vereist de nodige investeringen, waardoor ik de komende tijd zuinig aan zal moeten doen.

Ik hoop dat mensen weer vertrouwen krijgen in reizen, maar ik verwacht wel dat we structureel minder intercontinentaal gaan vliegen. Deze crisis is een kans voor het toerisme in eigen land. Nederland heeft prachtige natuur en cultuur met

een uitstekende infrastructuur. Die anderhalvemeter-maatregel zal voor fietsers niet werken en dus verdwijnen. In de buitenlucht zijn mensen nauwelijks besmettelijk, blijkt uit onderzoek.” (MS)

baar maken voor mensen die straks hopelijk tijdelijk op het minimum worden teruggedrongen. Het zou mooi zijn als bij de toekenning van de Tozo mensen informatie over alle hulp bij een verlaagd inkomen krijgen. Het zijn deels huishoudens die zo'n situatie nooit hebben meegemaakt. Die hebben geen idee waar ze recht op hebben."

"Op veel regelingen en ook de toeslagen heb je recht op basis van het gemiddelde van je jaarincome. Het is een geluk bij een ongeluk dat de crisis in maart is uitgebroken, dan heb je maar twee maanden een regulier inkomen gehad. Maar dat kan er dus voor zorgen dat je niet in aanmerking komt voor een regeling, terwijl je op basis van die andere maanden er wel recht op zou hebben. Dat moet worden opgelost."

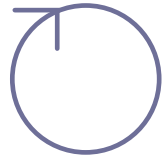
"Dit is het moment om het toeslagensysteem te veranderen en ook de wet- en regelgeving rond de bijstand. Uit onderzoeken naar regel-luwe experimenten in Utrecht en Nijmegen blijkt ook dat al die strakke controles niet meer mensen aan het werk helpt. Kinderopvang gratis maken, zou een eerste oplossing zijn. Je kunt ook de zorg- en huurtoeslag verleggen, zodat bijvoorbeeld de toeslag direct naar de woning-coöperatie gaat. Nu hebben we de kans daar goed over na te denken."

TIPS BIJ FINANCIËLE STRESS

Nadja Jungmann: "Ga regelmatig bewegen: fietsen, wandelen, hardlopen. Ontspan, zoek sociale contacten op. Slaap voldoende, en als je laat in slaap valt en je kunt uitslapen, pak dat uurtje. Dit alles bevordert je veerkracht. Mensen hebben de neiging af te haken en bij de dag te leven. Probeer in de eerste plaats de stress tegen te gaan, durf hulp te vragen, slaap voldoende, beweeg voldoende. Dat geeft tegendruk aan stress. Natuurlijk als je bedrijf dreigt failliet te gaan denk je: je zou eens moeten weten. Punt blijft dat wie in stresstijd goed voor zichzelf zorgt, er beter door heen komt."

Van Geuns: "Zoek zo snel mogelijk steun, zowel mentale steun bij familie, vrienden of dierbaren, als praktische hulp. We hebben het allemaal lastig met de situatie waarin we zitten. Als je dat deelt, dan helpt dat. Bovendien kun je van anderen misschien tips krijgen of hulp bij het digitaal communiceren. Als de bodem van de spaarpot in zicht komt of is, zoek hulp. Ga naar het spreekuur van maatschappelijke dienstverlening, neem contact op met Humanitas, schuldhulpmaatje of andere projecten. Denk niet in je eentje: ik kom er zelf wel uit. De wereld is zo ingewikkeld geworden dat je of er niet uit komt of snel fouten maakt. Als je bijvoorbeeld nooit eerder een toeslag hebt aangevraagd, maak een afspraak met een sociaal raadsman die je daarbij helpt."

G A S T C O L U M N

Rolex

Toen ik op 4 april na een afwezigheid van bijna vier weken weer in New York was, trof ik een lege stad aan. Mijn leraar Frans had me al gewaarschuwd dat het elke dag kerstochtend was. Als gewoontedier ontwikkelde ik razendsnel nieuw gewoontes. De troost van de gewoonte schuilt in de herhaling, de herhaling is een verlossing van de vrijheid.

Ik ging niet meer naar een Italiaans restaurant op de 77ste Straat maar naar een bistro op de 18de Straat en hoewel ik het eten had kunnen laten bezorgen stond ik mezelf de luxe toe om het zelf op te halen.

Om een uur of negen in de avond liep ik twintig straten over Park Avenue naar het zuiden. In de spookstad kwam ik avond na avond vrijwel dezelfde daklozen tegen. Een zat op een bureaustoel en keek alsof de straat van hem was.

ARNON GRUNBERG

Vroeg men mij om geld gaf ik het. Er liep bijna niemand over straat, dat maakte de verantwoordelijkheid van hen die er wel liepen des te groter.

Een keer, ik was wat vroeger dan anders, het was nog licht, werd ik op de 34ste Straat en Park Avenue staande gehouden

door een oudere heer met een bleke huid. Hij had zich wel goed geschoren. De man droeg een pak maar geen stropdas, hij liep krom. 'Mag ik u wat vragen?' vroeg hij.

'Ja natuurlijk,' zei ik.

'Spreekt u Engels?' vroeg hij wantrouwend.

Ik deed mijn mondkapje naar beneden en zei dat ik Engels sprak. Hij vertelde dat hij boodschappen had gedaan in de drogisterij, maar dat hij zijn portemonnee had vergeten en dat hij te slecht ter been was om helemaal naar huis te lopen. 'Ik heb nog achttien dollar nodig,' zei hij. Op dat moment maakte hij een gebaar met zijn arm, waardoor een horloge zichtbaar werd. 'Ik zou je mijn Rolex willen geven,' zei hij.

'Dat is niet nodig,' antwoordde ik.

Ik gaf hem twintig dollar. Hij riep me nog na: 'Wat is je adres? Ik wil je terugbetalen. Ik kan dit niet accepteren.'

'Het is goed zo,' zei ik.

Ik haalde mijn steak frites op en liep in gedachten verzonken aan de andere kant van de straat terug naar huis. Ik zag hem pas laat. Dezelfde man. Hij was nu in gesprek met een jongeman met een kind. Ik zag hem de armbeweging maken die ik al eerder had gezien, ik hoorde hem tegen de man met kind zeggen: 'Ik zou je mijn Rolex willen geven.'

Toen zag hij mij, onze blikken kruisten elkaar. Hij begon te hoesten. Ik voelde zijn schaamte en schaamde me ook.

Thuis tijdens het eten bleef ik over hem nadenken.

Steeds weer hoorde ik hem zeggen met zijn krakende oudeman-nestem: 'Ik zou je mijn Rolex willen geven.'

Hij was een begenadigd acteur, zoveel was zeker. Rampspoed is ook een toneelschool.

**Arnon Grunberg is schrijver.
(beeld © Sander Voerman)**